

Tlačová správa
Luxemburg 26. januára 2016

Zvládanie finančnej krízy Európskou komisiou bolo „celkovo nedostatočné“, konštatujú audítori EÚ

Podľa novej správy Európskeho dvora audítorov Komisia nebola pripravená na prvé žiadosti o finančnú pomoc počas finančnej krízy v roku 2008, pretože varovné signály zostali bez povšimnutia. Audítori zistili, že Komisii sa darilo riadiť programy pomoci, ktoré priniesla reforma, napriek nedostatočným skúsenostiam a upozorňujú na viaceré pozitívne výstupy. Zároveň určujú aj niekoľko oblastí vyvolávajúcich obavy, ktoré sa týkajú „celkovo nedostatočného“ zvládania krízy Komisiou: s krajinami sa nezaobchádzalo rovnakým spôsobom, obmedzená kontrola kvality, nedostatočné monitorovanie vykonávania a nedostatky v dokumentácii.

„Účinky krízy sú aj dnes stále citeľné a výsledné pôžičkové programy odvtedy dosiahli miliardy eur“, uviedol Baudilio Tomé Muguruza, člen Európskeho dvora audítorov zodpovedný za túto správu. „Je preto nevyhnutné, aby sme sa poučili z chýb, ktoré sa urobili“.

Audítori analyzovali, ako Komisia riadila finančnú pomoc poskytnutú piatim členským štátom – Maďarsku, Lotyšsku, Rumunsku, Írsku a Portugalsku. Zistili, že Komisii sa podarilo úspešne prevziať svoje nové manažérske povinnosti; a vzhľadom na časové obmedzenia, ako tvrdia, to bol úspech. Ako sa kríza vyvíjala, Komisia čoraz lepšie riadila vnútorné poznatky a spolupracovala s rôznymi zainteresovanými stranami v príslušných krajinách. Ďalšími reformami bol zavedený aj lepší makroekonomický dohľad.

V podrobnej audítorskej správe sa poukazuje na viaceré dôležité pozitívne výstupy a zároveň sa určujú štyri hlavné oblasti vyvolávajúce obavy o zvládanie krízy Komisiou: rôzne používané prístupy, obmedzená kontrola kvality, nedostatočné monitorovanie a nedostatky v dokumentácii.

Dôležité pozitívne výstupy: audítori zistili, že programy splnili svoje ciele. Revidované cieľové hodnoty deficitu sa väčšinou dosiahli. Štrukturálne deficity sa zlepšovali, ale rôznym tempom. Členské štáty dodržali väčšinu podmienok stanovených vo svojich programoch, aj keď s istým oneskorením. Vďaka programom sa podarilo úspešne naštartovať reformy. Krajiny väčšinou pokračovali v reformách, ktoré programové podmienky požadovali a v štyroch z piatich krajín došlo k ozdraveniu bežného účtu rýchlejšie, než sa očakávalo.

Rôzne prístupy: audítori našli niekoľko príkladov krajín, ku ktorým sa v porovnateľných situáciách nepristupovalo rovnakým spôsobom. V niektorých programoch boli podmienky pomoci menej prísne, čo uľahčovalo ich

Cieľom tejto tlačovej správy je prezentovať hlavné body osobitnej správy prijatej Európskym dvorom audítorov.

Úplné znenie správy je uverejnené na webovej stránke www.eca.europa.eu

ECA Press

Mark Rogerson – hovorca

tel.: (+352) 4398 47063

mobil: (+352) 691 55 30 63

Damijan Fišer – tlačový tajomník

tel.: (+352) 4398 45410

mobil: (+352) 621 55 22 24

12, rue Alcide De Gasperi - L-1615 Luxembourg

E: press@eca.europa.eu @EUAuditorsECA YouTube:

dodržiavanie. Požadované štrukturálne reformy neboli vždy úmerné existujúcim problémom alebo sa riešili rôznymi spôsobmi. Cieľové hodnoty deficitu niektorých krajín boli miernejšie, než aké by odôvodňovala hospodárska situácia.

Obmedzená kontrola kvality: preskúvanie kľúčových dokumentov programovými tímami Komisie bolo nedostatočné vo viacerých ohľadoch. Podkladové kalkulácie nikto mimo tímu nekontroloval, práca odborníkov nebola dôsledne preverená a proces revízie nebol dobre zdokumentovaný.

Nedostatočné monitorovanie: Komisia využívala cieľové hodnoty deficitu na základe časového rozlíšenia. Ich plnenie možno zistiť až po uplynutí určitého času. Zabezpečujú súlad s postupom pri nadmernom deficite, ale pri prijímaní rozhodnutia o pokračovaní programu Komisia nemôže s istotou vykázať, či prijímateľský členský štát v skutočnosti dodržal cieľový deficit.

Nedostatky v dokumentácii: Komisia používala existujúce a značne ťažkopádne nástroje na prognózovanie, ktorých základom boli tabuľky. Dokumentácia nebola koncipovaná s cieľom pozrieť sa späť a vyhodnotiť už prijaté rozhodnutia. Dostupnosť záznamov sa síce zlepšila, ale aj v niektorých z najnovších programov stále chýbajú isté kľúčové dokumenty. Podmienky v memorandách o porozumení sa nie vždy dostatočne orientovali na všeobecné podmienky hospodárskej politiky stanovené Radou.

Európsky dvor audítorov odporúča, aby Európska komisia:

- vytvorila rámec pre celú inštitúciu, ktorý by v prípade vzniku programu finančnej pomoci umožnil rýchlu mobilizáciu jej zamestnancov a odborníkov;
- podrobila svoj proces prognózovania systematickejšej kontrole kvality;
- posilnila uchovávanie záznamov a venovala mu pozornosť pri revízii kvality;
- zabezpečila riadne postupy na preskúvanie kvality riadenia programu a obsahu;
- do memoránd o porozumení zahrnula premenné, ktoré je schopná zhromažďovať s krátkym časovým oneskorením;
- rozlišovala podmienky podľa dôležitosti a zamerala sa na skutočne dôležité reformy;
- formalizovala medziinštitucionálnu spoluprácu s inými programovými partnermi;
- zabezpečila, aby proces riadenia dlhov bol transparentnejší;
- ďalej analyzovala kľúčové aspekty úprav v krajinách po ukončení programu.

Osobitná správa č. 18/2015: **Finančná pomoc poskytnutá krajinám s ťažkosťami** je dostupná v 23 jazykoch EÚ. Pozri poznámky pre vydavateľov na nasledujúcej strane.

Poznámka pre vydavateľov

V roku 2008 sa Európa ocitla vo finančnej kríze, ktorá sa premenila na krízu štátneho dlhu. Kríza štátneho dlhu bola následkom rôznych faktorov vrátane nedostatočného bankového dohľadu, slabých fiškálnych politík a ťažkostí veľkých finančných inštitúcií (a následných nákladov na ich záchranu, ktoré znášala verejnosť). Kríza sa prehnila členskými štátmi EÚ v dvoch vlnách: prvá postihla krajiny mimo eurozóny v rokoch 2008 – 2009 a druhá sa rozšírila aj do samotnej eurozóny. Celkovo osem členských štátov EÚ sa muselo uchádzať o makrofinančnú pomoc – Maďarsko, Lotyšsko, Rumunsko, Írsko, Portugalsko, Grécko, Španielsko a Cyprus.

Rozsah auditu

V osobitnej správe č. 18/2015 „Finančná pomoc poskytnutá krajinám s ťažkosťami“ sa skúmalo, či Komisia riadi programy finančnej pomoci vhodným spôsobom. Boli položené tieto otázky: i) Boli rastúce fiškálne riziká včas odhalené? ii) Boli procesy dostatočne dobre navrhnuté, aby poskytli komplexné vstupné informácie pre rozhodnutia o programoch? iii) Požičiavala si Komisia pri najlepších možných úrokových mierach a v súlade s najlepšimi postupmi emisie dlhopisov? iv) Splnili programy finančnej pomoci svoje hlavné ciele?

Nekontrolovali sa rozhodnutia prijímané na politickej úrovni EÚ. Nebral sa do úvahy hypotetický porovnávací scenár neposkytnutia finančnej pomoci ani možnosť vyriešenia krízy inými prostriedkami. Takisto sa neposudzovala udržateľnosť dlhu ani pravdepodobnosť splatenia úverov. Nehodnotilo sa, či Rada zvolila najvhodnejšie cieľové hodnoty deficitov alebo štrukturálne podmienky na vyriešenie krízy. Pri kontrole spolupráce Komisie s inými partnermi sa neposudzovalo, či ich účasť bola odôvodnená.

Maďarsko

Pád banky Lehman Brothers spôsobil začiatkom októbra 2008 pokles nálady investorov. To viedlo k vypredávaniu štátnych cenných papierov, zlyhaniu aukcie na predaj dlhopisov a prudkému znehodnoteniu meny. Napätie na devízových trhoch urýchlilo tlak na likviditu v bankách, ktoré začali mať ťažkosti pri obnove svojich devízových swapov. Maďarsko požiadalo o finančnú pomoc v dôsledku obáv, že rastúca panika by mohla natoľko znepokojiť trhové mechanizmy, že by došlo k náhlemu narušeniu vonkajšej finančnej kapacity Maďarska.

Lotyšsko

V priebehu troch mesiacov pred žiadosťou o pomoc vklady klesli o 10 %. Nadväzovalo to na situáciu banky Parex, ktorá sa po tom, čo prišla o štvrtinu svojich vkladov, dostala do vážnych problémov s likviditou. V rovnakom období poklesli oficiálne rezervy o takmer 20 %, keď centrálna banka na obranu pozície svojej meny predala časť rezerv v zahraničnej mene. V novembri 2008 sa vláda rozhodla zasiahnúť a zoštátnila banku Parex. V decembri vláda stanovila obmedzenia výberu vkladov z banky Parex. Podľa premiéra Lotyšsko potrebovalo finančnú pomoc z troch dôvodov: na riadenie banky Parex, na financovanie rozpočtového deficitu a na stabilizáciu finančného trhu. Stúpajúce obavy o finančný systém a vonkajší dlh Lotyšska vyvrcholili v kríze platobnej bilancie a bankovej kríze.

Rumunsko

S nástupom globálnej finančnej krízy v roku 2008 sa domáce finančné trhy a bankový systém dostali pod vážny tlak. Prístup k vonkajšiemu financovaniu bol obmedzený, čo viedlo k prudkému nárastu úrokových mier. Spomalenie kapitálových tokov viedlo k znehodnoteniu výmenného kurzu o viac ako 15 %, čím sa zhoršila kvalita

aktív a ďalej sa oslabili bankové súvahy. V záujme stabilizácie rumunského leva zasiahla centrálna banka. Úverový rating Rumunska bol znížený na úroveň pod investičný stupeň, čím sa zvýšila riziková prémie aj náklady na vypožičiavanie. Prirážka k štátnym dlhopisom vyskočila na 9 %. Vzhľadom na výrazne zvýšenú averziu k riziku, zvýšený tlak na výmenný kurz a čoraz obmedzenejší prístup na trh dlhopisov pre verejné požičiavanie si rumunské orgány požiadali o finančnú pomoc v marci 2009.

Írsko

Od konca roku 2007 dôvera investorov v odvetvie nehnuteľností Írska vyprchala v dôsledku obáv z nadmernej ponuky a cenovej bubliny. Írsko tak zostalo vystavené dvom problémom: prudkému poklesu cyklických príjmov súvisiacich s výstavbou a náhlemu vzniku veľkých strát v domácom bankovom systéme. V rokoch 2008 až 2010 Írsko prijalo významné opatrenia na posilnenie svojho bankového sektora. Poskytlo vládne záruky za záväzky domácich bánk. Do bankového sektora nalialo kapitál v hodnote viac ako 20 % svojho HDP. Národná agentúra pre riadenie aktív prevzala bankové ohrozené aktíva v podobe pozemkov a výstavby nehnuteľností. Záväzky vlády voči finančnému sektoru však vytlačili rozpätie na štátnych dlhopisoch do historických výšok a výrazne obmedzili prístup krajiny na trh.

Portugalsko

Obdobie pred žiadosťou o finančnú pomoc sa vyznačovalo nepriaznivým vývojom verejných financií a zhoršovaním ekonomických prognóz. Viedlo to k zhoršeniu dôvery a narastajúcemu trhovému tlaku na portugalský dlh, čo ešte zdôraznil negatívny vývoj na trhoch so štátnymi dlhopismi eurozóny. So zužovaním prístupu na trh sa vláda čoraz viac uchýľovala k vydávaniu krátkodobých cenných papierov a iným typom financovania (napríklad súkromné umiestňovanie, syndikované emisie a výrazné krátkodobé financovanie od domácich bánk). Začiatkom mája 2011 sa 10-ročné rozpätie na portugalských dlhopisoch zvýšilo na 650 bázických bodov. Počas postupného znižovania hodnoty štátnych dlhopisov úverovými ratingovými agentúrami Portugalsko stratilo schopnosť zabezpečiť si refinancovanie na úrovni zlučiteľnej s dlhodobou fiškálnou udržateľnosťou.

Grécko

Pomoc EÚ Grécku počas krízy bude predmetom dvoch osobitných správ, ktoré uverejní Európsky dvor audítorov: i) posúdenie toho, či technická pomoc koordinovaná Komisiou prispela pozitívne k vykonávaniu programov a procesu reforiem v Grécku bude uverejnené v prvom štvrtroku 2016 a neskôr ii) posúdenie návrhu, monitorovania a vykonávania programov makroekonomických úprav pre Grécko.